

Canviar el rumb

Sota el lema "Canviem de Rumb: posem límits al turisme" s'ha articulat aquest estiu un espai de coordinació entre entitats i plataformes ciutadanes, per tal de denunciar els impactes nefastos del model turístic i econòmic actual a totes les Illes i exigir les mesures necessàries per a un canvi de rumb del nostre model socioeconòmic que garanteixi els drets fonamentals que estan en joc: el dret a l'habitatge, els serveis socials i la conservació i regeneració dels recursos naturals, l'aigua, la mar, platges i espais naturals, que han esdevingut bens especulatius. Una fita important i que es recordarà fou la manifestació a Palma del passat 21 de juliol, que congregà unes 50.000 persones.

Aquesta important reacció actual respon en gran mesura a l'empitjorament de les condicions de vida de la ciutadania, algunes que afecten a les necessitats bàsiques de les persones, com la dificultat d'accés a l'habitatge, i altres que afecten al que podríem nomenar com a "qualitat de vida", la més palpable, la saturació, afecta als serveis públics, les infraestructures, les nostres ciutats i pobles i també els llocs d'esbarjo com les platges.

La reacció ciutadana ha arribat a un nivell tan elevat que fins i tot la presidenta del Govern s'ha vist obligada a parlar d'establir límits al creixement turístic. Evidentment no és que la presidenta del PP s'hagi abraçat a l'ecologisme, sinó que els que dominen el teixit empresarial i l'economia en aquestes illes ja comencen a veure que mantenir la mateixa dinàmica és perjudicial, també, per als seus interessos.

Però, què hi ha de l'impacte de l'economia turística a les Balears sobre els no-humans? Des del 2000 el rècord de persones presents sobre les Illes Balears s'ha incrementat un 32% a l'agost, i un 45% al gener (dades de l'IBESTAT). Aquest prop de mig milió més de persones, turistes però també nous residents, no només fan ús de les carreteres, o de les platges, sinó de pràcticament tot el medi, també el natural.

Caravanes de quads i buggies per camins rurals, festes renoueres en grans catamarans, excursions en moto aquàtica a coves i litoral d'espais protegits, vols privats amb helicòpter per la Serra de Tramuntana, guiatges excursionistes als punts més recòndits de la nostra geografia, concerts multitudinaris dins espais naturals de màxima protecció, ... A part d'aquesta variada (i en increment) oferta "d'experiències" facilitada per l'empresariat, també s'ha incrementat molt la quantitat de persones, turistes i també residents, que s'escampen per la nostra natura "per lliure", ja que existeix una immensa font d'informació a internet, que se retroalimenta, sobre rutes a fer i llocs a visitar per fer-se un selfie preciós.

L'impacte del model turístic actual sobre la biodiversitat és més mal d'apreciar que aquell que ens afecta més directament a les persones, però és igualment important. Així, el podem veure de forma directa sobre les espècies. Les més sensibles a les molèsties humanes ja s'estan veient afectades per la presència incontrolada de persones als seus llocs de cria, i determinats espais extremadament valuosos i sensibles, com els petits illots, on viuen espècies endèmiques exclusives i nidifiquen aus amenaçades, pateixen habitualment desembarcs i trànsit de visitants, fins i tot amb cans.

També el podem apreciar en forma de modificació directa de l'hàbitat. Això és ara especialment important als espais agraris, ja que la seva transformació en entrar al mercat immobiliari-residencial-turístic segueix imparable, amb conseqüències importants sobre la biodiversitat que mantenen aquestes zones.

Finalment podem també identificar impactes causats per mor de la sobrepressió als recursos naturals sobre els que es fonamenten espècies i hàbitats naturals. Un bon exemple és la transformació i degradació dels hàbitats més importants de s'Albufera de Mallorca, a causa de la sobreextracció d'aigua de la zona humida per abastir usos turístics.

Cal per tant no oblidar que l'actual model turístic a les Balears no només és pernicios per a les condicions de vida de les persones, sinó també per al patrimoni natural, que no se queixa de la mateixa forma que els humans, però que és un element fonamental per a la nostra existència que també està patint. I això també ens obliga a canviar el rumb. •

EL BEC D'ALENA 502

Per Manuel Suárez
Fotos de Cati Artigues

Els observadors d'aus veterans de les Balears recordem perfectament l'alegria de veure un bec d'alena a les nostres illes, una espècie molt vistosa i gens fàcil de veure fa 30 anys (com passa el temps!). Tot i que hi venien pocs exemplars, una parella va criar de forma accidental al Salobrar de Campos l'any 1985 i dues ho van fer a s'Albufera de Mallorca 10 anys després, l'any 1995. Era el preludi del que vindria després, ja que l'any 1998 unes poques parelles van començar a criar al Salobrar i, des de llavors, no han deixat de fer-ho. De fet ara cria a altres zones humides de Mallorca i també de Pitiüses en un nombre que no ha deixat de créixer.

Durant aquests 25 anys, des que es varen instal·lar a Mallorca, hem après coses sobre la seva població, sobre la seva reproducció, però molt poc sobre els seus moviments.

Fins fa poc només teníem una recuperació d'aquesta espècie, un exemplar anellat a França, a les Sa-

lines des Pesquiers, a la costa Mediterrània, a prop de Tolón, l'any 2013 i que ens va visitar diverses vegades al Salobrar de Campos, per tant la nostra informació sobre les migracions dels bec d'alena a Balears era molt escassa.

L'any 2020 el Parc Natural es Trenc-Salobrar de Campos va posar en marxa un projecte de marcatge mitjançant dispositius de seguiment a distància de dues espècies nidificants al Parc Natural, el bec d'alena i l'avisador (H. himantopus), que va executar el GOB, amb la finalitat de conèixer quin ús feien de l'espai al Parc Natural i obtenir dades sobre la seva migració com la fenologia migratòria o els llocs d'hivernada.

Els dispositius

Tot i que en principi es va pensar a fer servir emissors GPS-GSM, ens vam trobar amb el problema que aquests dispositius eren un poc massa grans i pesats, especialment per als avisadors, així que

finalment els emissors emprats van ser del model Datalogger GPSLR-M4.5, amb un pes de 4.5g fabricats per Microsensory. Per millorar-ne l'estanquitat i resistència a les condicions ambientals, es varen emplenar d'epoxi resultant un pes de 5.2 grams. Aquests enregistradors de dades estaven funcionant bé en l'estudi d'algunes espècies a altres llocs, com ara les tórtres *Streptopelia turtur*.

Són dispositius dissenyats per emmagatzemar dades en una memòria interna. Les dades es recuperen connectant el dispositiu a un lector específic, per això, la seva utilització es veu limitada a aquells casos en què les aus retornen periòdicament a llocs on es poden tor-

Abaix, col·locació de l'emissor.

A la dreta, el bec d'alena 502 just abans de ser alliberat.

nar a capturar (per exemple aus que repeteixen les zones de cria).

En el nostre cas, no obstant això, els dispositius permeten la descàrrega de dades a través de l'establiment d'una connexió de ràdio, realitzada fins a 5 quilòmetres de distància, és a dir, que una vegada marcades les aus ens anaven enviant informació de la seva ubicació cada cert temps, sempre que l'au estigui fins a uns 5 quilòmetres de l'antena. Les noves posicions són remeses per ràdio a l'estació base, ubicada a un edifici de la salinera, dins el Parc Natural.

La recollida de posicions està programada en funció de l'estat de càrrega de la bateria. Així, amb càrregues per damunt dels 4v es registren posicions GPS cada hora, mentre que quan la càrrega baixa dels 4v es registren cada 4 hores.

Si l'au se'n va més enfora, s'ha d'esperar que torni a l'abast de l'antena, que en rebre noves dades d'alguns dels emissors descarrega mitjançant telefonia GSM les dades que tenia emmagatzemades durant el temps que ha estat fora.

El bec d'alena 502

Avui xerrarem sobre què va passar amb els bec d'alena i les dades que vam aconseguir durant el projecte.

El nombre de becs d'alena capturats va ser de 4, dels quals 3 durant 2021 i 1 el 2022, a tots ells se'ls hi va col·locar un emissor pèlvic del model Datalogger GPSLR-M4.5.

Només un dels 4 va tornar al Salobrar durant la temporada de cria següent, però ens va mostrar dades molt interessants i noves de per on va migrar i quan i on va passar la temporada d'hivern. Aquest bec d'alena duia el GLS número 502 i l'anella MX08065.

Es va capturar i marcar el 19 de juny al Salobrar i només amollar-lo va començar a enviar dades. Les dades, tant en aquest com a tots els altres, van estar molt més espaiades en el temps del que preveiem, i deixaven d'emetre durant espais més o menys llargs, a vegades de dies, segurament perquè al dispositiu li costava carregar-se.

Des d'un primer moment el bec d'alena es va moure entre el

Salobrar i l'estany de ses Gambes, a la finca de s'Avall, que es troba a poc més de 7 quilòmetres de distància cap al sud. Les anades i vingudes van ser freqüents durant tot l'estiu i normalment aprofitava la nit per volar d'un lloc a l'altre.

Així van anar passant els mesos fins que el 28 d'agost a la nit va partir des de l'Estany de Ses Gambes cap al Salobrar, on s'hi va quedar fins el 5 de setembre, el darrer dia que es van rebre localitzacions l'any 2021.

Vam haver d'esperar a la primavera de l'any següent per saber què havia passat amb el bec d'alena 502, però va tornar i ens va mostrar tot el seu viatge.

Després de perdre el contacte amb ell el 5 de setembre, la següent dada és de dia 8 del mateix mes, al Pantà de Ponent del Parc Natural El Fondo, al sud d'Elx, on probablement va arribar un o dos dies abans. El mateix dia 8, en acabar el dia, va partir direcció oest i a les 10 del vespre deixava la regió de Múrcia i entrava dins Andalusia. Va continuar sense aturar i a les 2 de la matinada del dia 9 passava volant pel nord de Jaén i a les 6 el trobam a l'embassa-

ment de la Torre de l'Àguila, als voltants del Palmar de Troya, a Sevilla, a 460 quilòmetres de distància del punt de partida.

Aquí el bec d'alena deixa de donar senyals durant un dies. Per la direcció de vol tot semblava indicar que aniria cap al Parc Nacional de Doñana, ja que li quedava a uns 60 quilòmetres, o un poc més enllà fins a les marismes d'Odiel, però, sorpresa, la nova senyal, el dia 16, el situa a la Reserva Natural do Estuario do Tejo, a Lisboa, a uns 350 quilòmetres de distància de l'embassament i més al nord.

Aquesta Reserva Natural és la més gran de Portugal i una de les grans d'Europa, amb més de 14 mil hectàrees. Té una enorme població d'aus aquàtiques hivernants, destacant diferents espècies de limícoles i entre elles els becs d'alena que és a més el símbol de la reserva. En aquesta reserva pot arribar a hivernar el 25% del total d'aus hivernants d'Europa d'aquesta espècie!

El nostre bec d'alena es va moure per una zona relativament petita fins a finals d'any, passant molta estona davant l'observatori d'aus del Parque Linear Ribeirinho Estuario do Tejo.

A mitjans gener va augmentar el territori per on es movia, sempre dins la reserva natural i va estar per allà fins a finals de febrer.

El 26 de febrer va donar la darrera localització a l'estuari del Tajo. La següent dada ja va ser el dia 28, volant l'horabaixa molt a prop de Puerto de Mazarrón, a Múrcia, per voltar sense aturar direcció Elx, més al nord. Va deixar la península aquell mateix dia 28 a la nit a l'altura d'Alacant. Aquí tornen a faltar uns dies de dades, la següent ja és el 7 de març al Salobrar.

A finals d'abril va començar a repetir un punt a una de les barres del Salobrar, un lloc on finalment va criar de nou durant el 2022.

El dia 15 de maig va visitar novament l'estany de ses Gambes, per primer cop aquest any, i va estar anant i venint durant tot l'estiu. El dia 20 de juliol va anar novament a Ses Gambes, va estar allà al manco fins dia 24, el dia que vam rebre el darrer contacte.

D'alguna manera el nostre bec d'alena sabia que a prop de Lisboa hi ha un bon lloc per anar. El que no sabem és si el lloc li és interessant perquè sap que allà trobarà milers d'exemplars de la seva espècie o es reuneixen allà milers d'exemplars perquè el lloc és bo amb unes condicions adequades per ells..., o hi ha un poc de les dues coses.

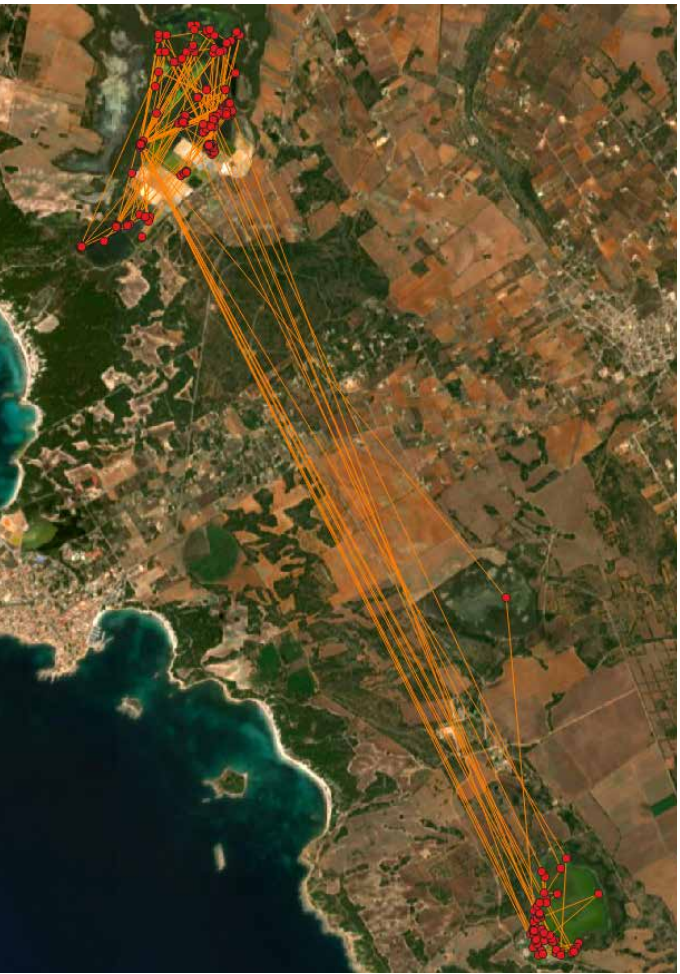
En qualsevol cas, com ho sabia ell no ho podem esbrinar, però per arribar fins allà ha fet un viatge cap a l'oest, quasi a la mateixa latitud que

el Salobrar, no al sud com imaginàvem nosaltres que faria.

Ens queden moltes coses per saber encara i una manera és demanant directament als protagonistes, amb un poc d'ajuda, per això és tan important fer-se preguntes, pensar com les podem respondre i realitzar estudis. El coneixement és el fonament de la conservació. •

Detall dels moviments del bec d'alena 502 abans del viatge (superior esquerra) i després de retornar (superior dreta) on s'aprecien els desplaçament entre el Salobrar i l'estany de ses Gambes.

A la imatge inferior, moviments durant la hivernada a la zona de l'estuari del Tajo.

Moviments del bec d'alena 502. Els punts vermells indiquen localitzacions. La línia groga uneix les localitzacions durant l'anada, i la línia verda les localitzacions registrades durant la tornada.